

Hea lugeja!

Kuidagi ärev on. Juba pikemat aega. Euroopa südames kestab sõda neljandat aastat ja lõppu pole näha. Eile teatas Venemaa valitseja „lihavõttepühade relvarahust“. Diktaatorlikule juhile omaselt ühepoolsest. 30 tunniks. Naeruväärne.

Meenub veidi enam kui kümne aasta tagune poleemika poliitikavaatleja A. Lobjakase ja kriminoloogiprofessor J. Saare vahel. Poliitikavaatleja põhiväite järgi: „NATO-s ei ole praegu riike, USA kaasa arvatud, mis oleksid nõus andma Balti riikidele vekslit lubadusega nende eest Venemaaga sõtta minna.“^{*1} Tõsi on see, et Eesti kaitsmine ja säilimine on eelkõige meie enda mure. Õigupoolest me ei vajagi blankoveksleid, oleme seni ja jätkame ka tulevikus enda globaalkaitselise määratlemisega Lääne suunal ning iseseisva kaitsevõimekuse lisamisega. Kuid J. Saar on tõsiselt vastu NATO lepingu tõlgendamisele tingimuslikkus stiilis „mis oleks, kui ...“ ja lausa *error fundamentalis*’eks peab ta poliitikavaatleja väga kaldu olevat mitteläänelikku arusaama riikidevahelistest lepingutest. Rooma õigusest pärit *pacta sunt servanda* kinnitab ühemõtteliselt, et lepingud kuuluvad täitmisele. Põhimõtte loobumine kujundaks maailma, mille järgi tugevad võtavad, mida saavad, ja nõrgemad annavad, mida neilt võetakse. Toona nentis professor, et just sellise maailmapildi loomise juurde soovib Venemaa tulla, maksu mis maksab.^{*2} 2022. aasta veebruaris ta tuligi „tule ja mõõgaga“, asudes hävitama Ukraina iseseisvust. Kuid sõda Ukrainas on tõsine proovikivi ka läänemaailma ühtsusele.

Selles olukorras peame juristidena olema eriti ühtsed, kaitsmaks õiguskultuuri põhi-väärtusi, mille lätted ulatuvad antiikmaailma. Oleme väike riik, kuid saame käituda suurelt, kui näitame tegudes kuulumist läänemaailma. Tegude sisu jaoks tuleb aga sõlmida kokkulepped, millest kinnipidamine pole ainult juriidiliselt korrektne, vaid näitab, et tahame ja oleme võimelised edasi kandma õhtumaist õiguskultuuri.

Mõned mõtted ka ajakirjas avaldatud E. Kergandbergi artikli pinnalt, milles analüüsitakse konkreetse kaasuse alusel Ameerika Ühendriikidelt õigusabitaotluse vastusena saadud krüpteeritud suhtlusrakenduse ANOM sõnumite (nn ANOM-i tõendite) vaieldavat lubatavust Eesti kriminaalmenetluses. Tegemist on kohtuvaidlusega, mis tõestab ikka ja jälle, et õigus on konventsionaalne fenomen. Nimelt maakohus leiab, et ANOM-i tõendid on lubatud; ringkonnakohus, et need pole lubatud; Riigikohus toetab maakohu seisukohta ja leiab, et KrMS § 65 lõike 1 eesmärk on avada Eesti kriminaalmenetlus teistest õiguskordadest pärit tõenditele. Riigikohtunik S. Laos toetab Riigikohtu kogu kolleegiumiga tehtud otsuse resolutsiooni, kuid märgib minu arvates õigustatult, et kolleegiumi otsuse legitimiseerimisele oleks aidanud kaasa põhjalikum argumentatsioon. Põhimõtteliselt samal seisukohal on ka omapoolse konkureeriva arvamuse kirjutanud H. Sepp. Ja muidugi on nauditav lugeda artikli autori E. Kergandbergi reljeefseid väljaütlemisi. Kas pole tegemist õpetliku näitega selle kohta, kuidas sünnib üks kokkulepe meie kriminaalmenetluses? On ju kohtuotsuski kokkulepe, millesse on kätketud vastavus õigusele. Samas jätab see kindlasti ruumi sõlmitud kokkuleppe täiustamiseks uutes kohtulahendites, viies sarnaste asjaoludega kaasuste lahendamisel ellu konkureerivates arvamustes kirjapandu ja arvestades ka artikli autori kriitilisi tähelepanekuid. Seniks aga tuleb tunnistada Riigikohtu otsuse õigusjõudu asjas 1-21-7384.



Raul Narits

¹ A. Lobjakas. NATO egiidi all siin viibivad üksused ei sekkuks Eesti poolel sõjategevusse. – ERR, 22.08.2014. Arvutivõrgus: <https://www.err.ee/518576/ahto-lobjakas-nato-egidi-all-siin-viibivad-üksused-ei-sekkuks-eesti-polel-sojategevusse>.

² J. Saar. Pacta sunt servanda. – ERR, 22.08.2014. Arvutivõrgus: <https://www.err.ee/518615/juri-saar-pacta-sunt-servanda>.